

ÖZET

Tez konusu: Kırgızistan'da Dış Borçlanma ve Dış Borç Yönetim Sorunu
Tez danışmanı: Yrd.Doç.Dr. A.Atilla Uğur
Hazırlayan: Şayırgül Saparbay kızı

Haziran, 2007, 145 sayfa

Günümüzde dış borçlanma konusu iktisadi hayatın en aktüel konularındandır. Çünkü dış borçların birikmesi yada etkin kullanılması, ekonomik istikrar üzerinde olumsuz ya da olumlu etkiler yaratarak, ekonominin diğer alanlarını da değişik yönde etkilemektedir. Dış borçlanma, özellikle Kırgızistan gibi geçiş ekonomilerin, gerek tasarruf açığı gerekse dış ticaret açığı nedeniyle sürekli dış kaynaklara başvurmak zorunda kaldığından ve kalkınmasına yönelik atılan her hamlenin dış finansmana bağlandığından son derece önem arz etmektedir.

Soviyetler Birliğinin dağılmasından sonra Rusya Federasyonu'nu eski Soviyetlerin tüm dış borç yükümlülüklerini kendi üzerine aldığından dolayı 1992 yılları için bağımsız Kırgızistan'ın herhangi bir dış borç yükümlülüğü söz konusu değildi. Fakat vergi gelirlerini toplayacak ve mali politikalar uygulayabilecek idari sistemi tam olarak oluşturamadığı ve aynı zamanda ne petrol ne de çok değerli tarım arazilerine sahip olmaması nedeniyle, kalkınmanın finansmanını borçlanmadan aramıştır. Bunun sonucunda Kırgızistan bağımsızlığının ilk yıllarından itibaren büyük bir dış borç yükü ile karşı karşıya kalmıştır. Uluslararası Para Fonu (IMF) ve Dünya Bankası (DB) gibi mali kuruluşlara üye olmakla uzun vadeli indirimli borçları sağlamaya çalışmıştır ve bunun sonucu olarak da günümüzde Kırgızistan'ın dış borçlarının %60'lık kısmı uluslararası mali kuruluşlara aittir. 2001 yılında çok büyük miktarlarda olan dış borç ödemelerinde rahatlama sağlamak amacıyla, hem uluslararası kuruluşlarla hemde Rusya ve Türkiye ile yapılan ikili görüşmelerde ve Paris Klübü'nde borçların yeniden yapılandırılması gerçekleştirilmiştir. Ancak dış borçların yapılandırılması belli bir müddet dış borç yükünü hafifletebilmektedir, dolayısıyla alınan bu borçlar verimli alanlarda kullanılmaz ve ölçsüz bir şekilde borçlanma devam ettirilirse, hem borçlanmanın ekonomi üzerinde oluşturacağı yıkıcı etki ağırlaşacak, hem de yakın gelecekte bu borçların ödenmesinde önemli sorunlarla karşılaşılacaktır. Bu nedenle, şimdiden, iyi bir borç yönetimi stratejisinin oluşturulması ve dış kaynaklara olan ihtiyacı azaltılması konusunda çalışmalar yapılması gerekmektedir.

Devletin olabildiğince borçlanmadan kaçınması; mutlaka borçlanması gerekiyorsa, verimli yatırımlarda kullanılmak şartıyla dış borçlanmayı tercih etmesi; borçlanma yetkisinin, bütçe yetkisinin veya geniş anlamda vergilendirme yetkisinin bir unsuru ve/ya da türevi olduğunun unutulmaması gerekir. Bu yetki, kanunla kullanılmalı ve hukuka uygun olarak uygulanmalıdır.

ӨЗӨК

Магистирдик иштин темасы: Кыргызстанда тышкы карыз жана
тышкы карызды башкаруу проблемасы
Магистирдик иштин жетекчиси: А.Атилла Угур

Аткарган: Шайыргүл Сапарбай кызы

Июнь, 2007, 145 бет

Азыркы учурда тышкы карыз бир эле убакта экономиканын башка тармактарына да өз таасирин тийгизгендигинден эч эле актуалдуу проблемалардан болууда. өзгөчө Кыргызстан сыяктуу жаны өнүгүү жолуна түшкөн өлкөлөрдө ички резервтердин жетишсиздиги, тышкы сооданын ачык сальдо бериши ж.б. ушул сыяктуу себептерден өлкө экономикасынын өсүшү учун тышкы карыздар демейдегиден да маанилуу болууда.

Эркин Кыргызстандын биринчи күндөрүндө эч кандай тышкы карыз маселеси жок болучу. Себеби СССР таркап кеткенден кийин эски карыздардын баарын Россия Федерациясы өз мойнуна алган. Бирок өлкөдө рынок экономикасына өтү менен көптөгөн реформаларды, программаларды аткаруу зарылчылыгы чыкты. Бул реформаларды ишке ашыруу учун өлкөдө эч кандай каражат жок болучу. Ал убакта салыктарды топтоо же болбосо финансылык саясат жүргүзүчү административдик структура да жакшы системалаштырылбаган, ошол эле убакта дароо эле сатып киреше алгыдай нефть, кен байлыктарынын да болбогондугунан Кыргызстан өнүгү жолдорун тышкы карыз алуудан издеди. Ушул себептен эркиндиктин биринчи эле жылдары өлкөнүн тышкы карызы көбөйө баштады.

1992-жылдары Кыргызстан Дуйнолук Банк, МВФ сыяктуу эл аралык финансылык уюмдарга мүчө болуп, льготалуу кредиттерди алууга аракет кылып баштады. Ушул себептенби айтор азыркы учурда Кыргызстандын тышкы карыздарынын 60%'ти эл аралык уюмдарга таандык. 2001-жылы болсо тышкы карыз толоолорду женилдетү максатында Россия жана Турция менен эки тараптуу жолугушууларда жана Париж Клубунда тышкы карыздарын көп бөлүгүн реструктрациялоого жетишти. Реструктрациялоо менен тышкы карыз жүгү белгилү бир убакытка чейин гана женилдетилди. Эгер алынган карыздар эффективдү колдонулбаса же болбосо карыз алуу улана берсе кийинчерээк өлкө экономикасына көп кыйроолорду алып келип, карыздарды кайтарууну кыйындатары турган чындык. Ушул себептен азыртадан карыздарды башкаруу стратегиясы иштелип чыгып, тышкы ресурстарга болгон үмүттү азайтууга аракет кылынышы керек.

Мамлекет карыз болуудан мумкун болушунча качуусу зарыл. Карыз албай коюуга мумкун болбой калган учурда да, алынган карыздарды кирешелуу инвестицияларга жумшоосу керек. Карыз алуу полномочиясы-мыйзамдарга ылайыктуу колдонулушу зарыл.

АБСТРАКТ

Тема магистерской работы: Проблема внешнего долга и управления
внешними долгами в Кыргызской Республике.

Руководитель магистерской работы: А.Атилла Угур

Исполнитель: Шайыргуль Сапарбай кызы

Июнь, 2007, 145 страниц

В настоящее время внешний долг является одной из самых актуальных проблем, который одновременно влияет и на другие сферы экономики. Эта проблема является необычайно важной особенно для таких стран как Кыргызстан, которые вступили на новый путь развития. В первую очередь это обуславливается недостатком внутренних резервов и других проблем присущих таким странам.

В Кыргызстане не было никаких вопросов относительно внешнего долга в первые дни ее независимости. Потому что после распада Советского Союза все старые внешние долги этой страны взяла на себя Российская Федерация. С переходом на рыночную экономику в стране появилась необходимость в проведении многих реформ и программ. Для проведения таких реформ требовались огромные денежные средства. Но в стране не было таких средств. В то время административная структура, занимающаяся сбором налогов и финансовой политикой страны, не была еще в достаточной мере систематизирована. В то же время в стране не было таких природных богатств, как нефть и др. которых можно было бы продать и сразу же получит прибыль. Таким образом, Кыргызстан стал искать пути развития в получении внешнего долга. Результатом этого стало то, что внешний долг республики начал увеличиваться уже в начале ее независимости.

Стремясь получить льготные кредиты, Кыргызстан в 1992 году становится членом таких финансовых организаций как Всемирный Банк и МВФ. Возможно, именно это и послужило причиной того, что 60% внешнего долга Кыргызстана в нынешнее время принадлежит международным организациям. В 2001 году с целью облегчения выплаты внешних долгов Кыргызстан встречается с Россией, Турцией и Парижским клубом. В результате этих встреч Кыргызстан добивается обоюдного соглашения с этими странами о реструктуризации большей части долгов. Реструктуризация облегчила бремя внешнего долга лишь на определенное время. Если полученные долги не будут эффективно использованы или же процесс получения долга будет бесконечно продолжаться, то в последствии это разрушит большую часть экономику страны. Это неоспоримая истина. Поэтому уже сейчас надо начинать думать о том, чтобы выработать некую стратегию управления долгами и прекратить надеяться на получение внешних долгов.

Страна должна избегать получения внешнего долга. В случаях, когда получение внешнего долга является неизбежным, то полученные средства должны быть направлены на прибыльные инвестиции. Полномочие в получении долга должно быть использовано в соответствии с законом.

ABSTRACT

The subject of master work: The problem of external debt and external debt management in Kyrgyz republic.

Supervisor of master work : Ass.Prof.Dr.A.Atilla Ugur

Perfomed: Shaiyrgul Saparbay kyzy

June, 2007, 145 pages

At present time external dept is one of the most relevant issues that makes an impact on other spheres of economy at the same time. This problem is unusally important especially for those countries which took the new path of development.

First of all it can be explained by lack of inner reserves and existence of other problems which peculiar to such countries.

In the first days of its independence Kyrgyzstan did not have any problems concerning external dept, because after disintegration of the USSR Russian federation undertook to pay off the dept of this country. When Kyrgyzstan passed into market economy necessity of reforms and programs appeared. The country needed much money in order to carry out necessary reforms. But in the country there was no such amount of money. At that time administrative arrangement which was busy with tax collection and financial policy in the country was not arranged enough yet. Kyrgyzstan did not have such natural resources as oil, which could be sold. So the country began to look for the ways of development in getting external dept. Consequently external dept of the country began to increase at the very beginning of its independence.

With the purpose of getting lax credits Kyrgyzstan became a member of such financial organizations as the World Bank and International monitory fund. Today 60% of external dept of the country belongs to international organizations.. In 2001 Kyrgyzstan gained mutual agreement with Russia, Turkey and Paris club concerning restructuring of the external debts.

The restructuring of the debts relieved burden of external debts only for a certain period of time. If received debts are not used properly or the process of receiving debts is continued infinitely, it will destroy big part of economy of the country.

This is undeniable fact. That's why we need to think about this problem right now in order to work out a strategy of debt management and to stop relying on getting external debts.

Our country must avoid getting external debts. But when getting the external debt is not avoidable, the received money should be used for profitable investments. Authority in getting the debt should be used according to the law.